

Róma

A villamos utazóközönsége folyamatosan cserélődik. A Prenestinánál durva arcú, fáradt nők szállnak fel, a kocsiban tömeg, megnyílik előttük, mintha egyetlen, hatalmas élőlény volna. Valaki az ördög segglyukát emlegeti, il buco del culo del diavolo. Egy másik nő, akinek hiányoznak a fogai felül, nyitott szájjal röhög, az ajka felett verejtékgyöngyök, mélyen kezdi, aztán staccatóra vált, ugyanaz a sirálykacagás, mint a mainaszoké, Dionüszosz nőié Nápolyban.

A Porta Maggiorén kiszáll.

Kíméletlen a júliusi nap, vízért kapkod a város, az aszfalt púpokban gyűrdik fel, érzik a végállomás váltóinak és trafóinak fémszaga, a régi típusú villamosok büzlenek, az újakon forrók a fémfelületek, kapaszkodni képtelenség. Sztrájk van, kiszámíthatatlan, hogy mi meddig jár és mikor jön, a tömegben röpöködnek a mondatok, valamit mindenki hozzáfűz, amikor bejön egy villamos, amelyen nincs szám, tízen rohanják meg a vezetőt, hogy honnan jön és hová megy, aztán, amikor elindul, megtapsolják. Vagy öt megállót, ha halad, utána leszállít mindenkit. Róma lassan szivárog szerteszt, ketten maradunk egy sárga fal árnyékában egy idős úrral, a fal fölött píceák nyúlnak az égnek, és sűrű, zöld lomb hajlik ki a peremen. Az árnyékok kékek, az ég ragyog. Gőzöm sincs, hol vagyok. Az öreg az újságjába temetkezik. Szél sem rezdül, az autók eltűntek, dél van. Néha kinyújtom a kezem az árnyékból. Perzsel a nap.

– Majdcsak jön valami – mondja a férfi, fel sem nézve, és ahogy hajt egy lapot, feltűnik az út végén egy villamos, megint szám nélkül.

A sofőr kikiabál, hogy a Villa Giulia-hoz megy, ha van kedvünk, szálljunk fel. Alig utazunk páran.

Felnézek, a dombok derekán a villák közt mintha hűvösebb lenne. A pálmák levelei közt zizeg a szellő, meg-megcsap a menetszél a nyitott ablakon át, víz szagát vélem érezni benne, aztán virágét. A Villa Giulia környéke teljesen üres. Magam vagyok a legrégebb Itáliával, a rómaiak előtti Itáliával, amelyből talán egy ezredrészt, ha magamban hordozok. Talán csak egyetlen apró génszakasz, egy génszakasz egyetlen része, egyetlen apró nyom az arcvonásaimon, az ujjam formáján vagy a bőrszínemen, az orrnycerem íve, a szemöldököm vagy a szájam sarka. Hogy toszkán vagyok valamelyest nagyapám után, azt tudom. De vajon a toszkánok mekkora része etruszk még? Létezik, hogy még léteznek?

Nép nyomtalanul még sohasem tűnt el, akkor sem, ha látszólag igen.

Talán nem itt kellene feltennem ezt a kérdést, hanem Firenze mellett. Mind-egy. Úgyszincs rá válasz.

Ahogy átlépném a küszöböt, jobbról madárcsapat húz el az épület felett, majd csöndbe dermed a világ.

Fokozhatatlan a magány.

Egyes egyedül vagyok Rómával, talán a világgal. De magammal mindenképp. Mielőtt belépek, felnézek. Két karcsú pálma jóval az épület fölé nyúlik, a leveleik úgy susognak, ahogy a szisztrum Ízisz szentélye előtt. Hagyom, hogy a hang beburkoljon. Ismerem ezt, ezt a megállást. Ilyenkor felragyog a minden, ami van, egyetlen pontban; most a pálmák levelein ezüstként cikázó fényben, aztán széthull újra darabokra.

Belököm a kaput.

Az első vitrinből a húgom néz rám. A másikkól a húgom lánya. Aztán felvonnul a család többi tagja is.

Kapkodom a fejem. Körös-körül a mi arcaink, több ezer éve halott férfiak és nők élethű arcmásai, de mindet ismerni vélem, azt hiszem, ismerem is. Évek múltán jövök majd vissza valakivel, nem mondok neki semmit, egy szót sem, épp csak annyira elég a kapcsolat, hogy egy hét Rómát kibírjon, aztán vége is. Mégis, amikor belép, és körülnéz, azt mondja: ezek egy az egyben olyanok, mint ti.

Ti.

Ezek, akik nekem is ők, mégis mi vagyunk?

Egy lélek sincs rajtam kívül a termekben.

Hallgatom a szelet, legalábbis azt hiszem, a szél az a kinti pálmák levelei közt, de nem hallhatom itt bent a kinti pálmákat. Előbb csak szótagokat különítenék el, aztán mintha szavakat is azon az ismeretlen nyelven, amelyet beszélni soha többé nem fog senki, és amelyet úgy keresek, mint egy elfelejtett ízt, keresem, ahogy az arcainkat kerestem anélkül, hogy tudtam volna róla, most keresem az egyetlen szót, amellyel a világ elkezdődött; milyen hangokból állt a szó, amellyel a világ etruszkul elkezdődött? Nem lehetett más, mint az aum, de hogy hangzik más nyelveken az aum? Hogy héberül és hogy kínaiul? És nekem, aki annyi minden vagyok, hogy nem vagyok semmi, melyik aumot kell megtanulnom, hogy a világot keletkeztetni tudjam?

Ezt, vagy a hébert, vagy a szanszkritot? Ha ezt, vesztettem. Soha, senki nem fogja tudni, miként szólt.

Az asszírokról is többet tudunk, de még Japán őslakosairól is, mint az etruszkokról.

Az aranytáblára vésett szöveg erősen csillog a mesterséges fényben, de a jelek kivehetők.

Bogarászom, ahogy a nyelveket, bármelyik nyelvet szoktam, a latin, a görög, a cirill betűt olvasom, a szanszkrit már nem teljesen idegen, és néha a héber is dereng – talán olvasni megtanulhatok még egyszer –, de ez feltörhetetlen. Egy sor olvasható, a következő nem. A kiolvasott hangokból suttogás lesz, a betűk mint a madárlábnymok vonulnak a villogó aranyban, minden nyelvet megérteni, amit a szívével tanul az ember, tudod jól, minden nyelvet, amit még beszél valaki – de ezt nem beszéli senki.

A veji Apollón arcát olyasvalaki faragta, aki ismeri az anyag nélküli világot, ahol, hogy a szépség ott is létezhesen, a dolgoknak formájuk lesz valahogy, egy

pillanatra, vagy örökre. Mindegy, mert idő csak itt van, a földön. Ez előtt és ez után nincsen.

A vitrin tükreben figyelem az arcát. Nem akarok ránézni máshogy, csak tükréből, legalábbis egyelőre.

Apollóné bennem a művész és a férfi. A nő soha nem lehet az övé. Ha Hermész és Dionüszosz megkaphat egészen, ha az a Krisztus-szemű dervis, akivel Isztambulban együtt néztük a hajókat az alkonyi kikötőben, soha nem is hagy el, Apollóntól csak futni lehet.

Ő volna hát, aki szatírként űzi bennem Daphné? Ő, aki a dögvészt küldi? Ő, aki hiába szeret, és akit hiába is szeretne halandó?

Az arca máshogy szép, mint Dionüszoszé vagy Hermészé. Botticelli Madonnáihoz hasonlít. Anyagtalan, örök szépségű férfi.

Dionüszosznak a méhem válaszolt, a köldököm alatt lüktető ideg, a szájam, a combhajlatomban a bőr, ott, ahol a legérzékenyebb, a nyakam a hajvonalnál, ahol, ha férfi a szájával érinti, onnantól azt tesz velem, amit akar, a szájam válaszolt neki és a nyelvem.

Dionüszosz keze olajosan siklott a bőrömön, narancsolajat izzadtak a pórusaink és gyantás bort a nyelvünk, fenyő- és vérizünk volt. De Dionüszosz arcát, azt nem láttam. Apollónak csak az arcát látom, az arca hol az övé, hol a saját lányarcommá válik, aztán egy másik férfié, aztán a nőé, aki lettem, bámulom lélegzetvisszafojtva, aztán nevetni kezdek.

Hát persze. Apollón Dionüszosz másik arca, és számtalan arca van még Aphrodité-től Héráig és Hermészig, Hádészig és Poszeidónig, és mindenkiben minden isten benne él, mint ahogy bennünk is bennünk élnek a szatírok, a bakszagú Pán, Ízisz és Mithrasz, Krisztus és Quetzalcoatl, bennünk élnek Buddha megkísértői, Mára három lánya, Daphné-arcom egyetlen pillanatra Apollónra ragyog, Mainasz-arcom és Ariadné-arcom Dionüszoszra, Aphroditéként Árész mellett fekszem, máskor Hephaisztosz mellett, vagy megint másvalaki mellett, Perszephonéként Hádészhoz megyek, a nyomomban rózsák nyílnak és hálnak, és Hádészé belőlem az a rész is, amelyben az anacapri derű tükröződik, mint ahogy a fekete obszidiánon ragyog a nap.

Annak fénye sugárzik ránk, vagy annak az örvénye ránt le, akinek áldozunk, felnevelheted magadban Apollónt, Bacchust, Krisztust vagy Krisnát, végül felnevelheted magadban Buddhát vagy az Átmant.

Dionüszossal is áldoztam neked – mondom a veji Apollónnak, és amikor megérezem az arcomon azt a könnyű legyintést, ami olyan, mint ahogy a pálmák levelei ezüstösen zizegnek a délutáni szélben, továbblépek a házaspár szteléjéhez.

Nagyi. És nagyapa. A nagyanyám akkor halt meg, amikor a Goldberg-variációkat hallgattam Schiff-től, folyamatosan rá gondoltam, minden pillanatban rá gondoltam, amíg szólt a Goldberg, ott volt velem, amíg elhagyta a testét, aznap este értem Firenzébe, és a haldoklása szép volt és tiszta, mint az, ahogy Schiff játszott.

De nem a halál végtelen. Hanem az élet.

Nem a halál végtelen, hanem az élet – mondja valaki másnap délben mellettem. A Catacombe di Sant' Agnese nedves földszagában állok, megérintem a kezemmel a falat. Jéghideg van. Nem merek elindulni a folyosókon, bár halványan pislognak a drótbá foglalt lámpák messziről, biztatóan. Mintha a halálba

ereszkednék újra, újra és újra Rómában mindenhol, és minden katakombába és minden etruszk síremlék és minden megfeszített Krisztus felett ott magasodik a két pálma, amelynek legyezőszerű levelei közt játszik az ezüst szél, és minden sarkon minden templomban ott a Megváltó, az apszisban báránként emeli fel a lábát vagy a világon trónol.

A katakombában a nyirkos földszagban tapintható a félelem. A brit pár – két középkorú nő –, akikkel lejövök, próbálják lazán venni. A briteknek voltaképp a humoruk a legnagyobb fegyverük, mert mi is szerethető bennük? Ez. Ahogy a hülye járások minisztériumát idézik a szűk római halottfolyosókon, ahol nem lehet elférni, várom, hogy a halál rájuk ordítson, hogy ebből elég, takarodjanak innen kifelé, ha nem tudnak viselkedni, legyenek halottak vagy legyenek legalább ijedtek, de ne legyenek ennyire, kibírhatatlanul britek.

A járatok sötétben vesznek a semmibe. Sehol egy jel vagy egy rajz, csak földfalak, a földfalakban halottak, nyirkos hideg és józanság.

Egy tömegsírban vagyunk. Kétezer éve élt férfiak és nők holttesteik között.

A rémület ütötte rés mégis becsukódik lassan a köldököm felett úgy két ujjnyival. Istenek között vagyok bárhol ezen a tájon, rájuk bíztam magam és az istenek egymásnak adogatnak, mint ahogy Itáliában és Isztrián, ha eltévedek, egymásnak adogat a sarki boltos, a pincér, a taxis és a néni a földszintről, mindegyik eljön velem egy darabig, nehogy elveszsek útközben. Miért félnék, ha egyszer rábíztam magam erre a földre és mindazokra, akik lakják, legyenek emberek, istenek, szellemek vagy szatírok?

A katakombába hidegével a karomon lépek be Santa Constanza mauzóleumába, a tető feletti ablakokból egyenletes, anyagszerű zöld pászmákban esik be a napfény, felragyogtatja a belső teret. A Jakováli Hasszán dzsámi fénye Pécsről. Emel felfelé, ott van a két pálma közvetlen a mauzóleum mellett, elbámulok rajtuk, amikor végre kilépek.

A Via Nomentana egy álló dugó, pattognak a szitokszavak a forró aszfalton.

A sztrájk végtelen és kiszámíthatatlan. Mindegy, mi jön, arra fel kell szállni, ezt megtanultam az előző napon, szeszélyes vonalban, cikcakkban haladok Rómán át, villamosokkal, amelyek arra mennek, amerre kedvük van, buszokkal, amelyeknek nincs szám, és amelyeknek sofőrjeit az utasok rábeszélik, hogy induljanak el ezen vagy azon a vonalon.

Gőzöm sincs, hogy keveredem a Veneziára, csikorog a por és a kosz a fogam alatt, a tüdőmből mintha benzinfelhőköt fújnék minden lélegzetvételnél, abban a pillanatban annyira, olyan intenzíven és tiszta szívvel gyűlölöm Rómát, ahogy egyetlen várost sem. Hátat fordítok legalább az írógépnek, a hübrisz emlékművének, és gondolatban kiköpök a Palazzo Venezia felé, a Duce egykori erkélye alá, ahogy a rómaiak egykor.

A Doria-Pamphilj-palota régóta búvóhelyem a városban az ilyen napokon.

Esőben voltam ott először. Aznap figyeltem egy ideig a lépcsőházból, ahogy folyik a víz a kapubejáró kövein, barna patakokként csorgott a kert irányába, aztán indultam csak felfelé.

Caravaggio szürke szárnyú angyalát és Filippo Lippiét, akinek szárnya olyan színű, mint a kettétört őszibarack gyümölcsbűsán végigfutó vörös narancs kör, ismertem jól a könyvekből.

Kimondhatatlanul vágytam látni mindkettőt azon az esős szerdán, de vártam még. Egészen addig vártam a lépcsőházban, amíg borzongani kezdtem, és elmúlt a sűrűség. Akkor sétáltam csak fel lassan, meghallgattam a család egyik tagját, aki a palotáról mesélt, azon a hangon, amelyben a figyelmesség a figyelm alázatával keveredik.

Talán épp ezért, az összetéveszthetetlen hang miatt tartottam aztán számon éveken át menedékként a palotát Róma közepén, és még csak nem is az angyalok miatt.

Előbb Lippiét nézem meg. Sötét folyosóra rakták, a feketeségből ragyog a kép és a barackbelső-színű szárny, amelyből sugárzik a nap melege. Beletartom az arcom. A hajam még vizes az esőtől.

Aztán megyek csak le Caravaggioéhoz. Leonardo után felesleges is lenne megpróbálni megmutatni az angyal arcát szemből. Utoljára ő látta így, teljesen az angyal arcát.

De Caravaggio még látta őket profilból, ahogy Mózes látta az urat, ahogy az elhaladt előtte és a kezét a szemére tette. Ez a bordélyházi verekedő, ez a bűnbánó gyilkos, ez a kurvázó zseni, aki egy prostituáltat fest meg Madonnaként, ez az igazi rohadék volt az utolsó, aki látta egy angyal arcát Európában, legalább félprofilból, aztán az angyalok újra jelekbe és hangokba rejtőztek, ott voltak abban a fényfoltban, Barcelonában, a Santa Maria del Mar padlóján pár év múlva, amikor odaértem, és ott vannak a pálma szisztrumsugóságában és a veji Apollón arcán is átsuhant az angyal arca, közel huszonöt éve kutattam már akkor utánuk, amikor beléptem a Caravaggio-terembe, és leültem a képpel szemben.

Szemből akarom látni az angyal arcát.

Nem láthatod szemből az angyal arcát.

Csak a másik ember arcán láthatod az angyal arcát.

Talán az esőt hallom, talán a napot, a várost, az évek összekeverednek, nem tudom, hányadszor ülök itt és nézem az angyal hátát, olyan a szárnya, mint a galamboké, érezni a szívverést a tollak alatt a szárny hajlatában.

Van szívük az angyaloknak? Vagy azért emelheti fel a szárny azokat a testetlen testeket, mert egyiket sem húzza le a szív?

A Doria–Pamphiljben mély csönd van.

Nincsen kedvem semmihez. Soha, semmihez nincs kedvem, ha innen kijövök. Mintha számúznének.

Ülök a palota oldalában egy kőperemen, mellettem öregasszony narancssárga blúzban. Bolond. Hol az autóknak dirigál, hol a macskáknak, hol a galambokhoz intéz szózatot, aztán hozzám fordul, félprofilból, mint az imént az angyal, szidja az idegeneket, az összes piszkos idegent, aki a városába beteszi a lábát, egyetértést keresve néz rám. Úgy csinállok, ahogy az indiaiak, néhányszor ideoda billentem a fejem. Kiköp.

Észre sem veszi, amikor ott hagyom. Egy busz visz el a Vatikánig, lerogyok a küszöbre a pizzásnál. Már megismer. Mutat a lapáttal a padlizsánosra, benne van a mozdulatban a kérdés, bólintok.

Most messzebb vagyok a szállodától, mint a Doria–Pamphilj-palota előtt. A talpam izzik, a bokám kemény, mint a beton. Koszcsíkok keresztezik a lábszáramat, az arcom sötét.

Ülök a küszöbön, jó széles küszöb, egy ideje egyfenéknyi gyékényeket dobáltak rá; Rómában ilyenek, ha mindenki ide akar ülni, akkor üljön, gondolták, és egy reggel kitették a gyékényeket. Alulnézetből Róma igen szórakoztató, főleg a Vatikán torkában, minduntalan eszembe jut az egyházi divatbemutató Fellini filmjéből, hallom Nino Rotától a dallamot, ahogy kart karba öltve görkorcsolyán jönnek a papok, egymásba karolva, aztán az apácák, fiatalok és idősek, jönnek a japán és indián apácák, mindig kettesével, mintha egyik se merne egyedül maradni magával vagy az istennel, kérek egy pohár vizet, és visszaülök, három pap, négy apáca, két pap, két apáca, öt pap, két apáca és egy pap – ejnye –, két pap, az egyik zoknira vett szandálban, a másik megbámul.

Visszanézek, akkor lesüti a szemét.

Hallom Hermész kacagását egészen közletről, a szemközti ház tetején sirályként gubbaszt, röhög az alkonyi, zöldülő égre.

Amikor lábra állok, meg kell támaszkodnom. Három napja talpalok. A pizza elálmosít.

A végállomáson bent áll egy villamos, szám nélkül.

A sofőr megkérdezi, hová megyek. Mondom neki, hogy a Prenestina felé.

Mérleget, aztán int, hogy szálljak fel.

Saját villamossal suhanok hazafelé, zöld az ég, rajta narancssárga, hatalmas korongként kél a telihold, a város ilyenkor megtelik a múlttal. Embermagas fű zizeg a Porta Maggiore római kövei közt, a pithagoreusok templomából mintha gyertyalángok fénye szűrődne ki a téglaréseken, hallom, ahogy felszaladnak a redőnyök odébb egy házban, különféle sugók illata keveredik össze minden sarkon, a lány mártásillatba belecseppen a pecorino csípős, fanyar szaga, a világ köldökében ugyanazt főzik úgy két és fél ezer éve.

Reggel másik városban ébrednek. A vízvezeték felett selyemfényű felhők hasalóg, az ágyamból rálátok, olyan, mintha beletömték volna őket az aqueductus íveibe, a felhőpárnákat a szűk szekrénybe.

Hívős van. A villamosok mintha járnának, feltűntek rajtuk a számok, mind egyiknek újra lett végállomása és menetideje, iránya és vezetője. Talán csak elfáradtak abban, hogy mindig ugyanazt az utat fussák be. Az egyik át akart menni végre a Trasteverére. A másik a Veneziára. A harmadik a külvárosba vágott, és akkor a tizenkilences keresztbe fordította a tábláját a szélvédőn, és eltüntette a digitális kijelzőről a számokat pár napra. Villamosszabadság.

Irányszabadság.

Szabadság.

Felülök arra, amelyik jön, aztán átszállok valahol. Gyalogolok a folyó mellett, a fák gyökerei magasra nyomták fel az aszfaltot. Mintha egész életemben itt mászkáltam volna. Az Arno, a Száva, a Duna, a Tevere, a Tejo, a Szajna és a Brenta összefolyik bennem, a folyópartok egymás után következnek vagy egymás mellett futnak, a Tejónak csak a Duna tud párja lenni, a Tevere a Szajnáknak, a Brenta a Szávának, csak az Arnónak nincs párja, az Arno Apollón a folyók közt.

A Trastevere a legigazibb Róma, annál ró mább már nem is lehet semmi. Nojatri: ők azok, akik a rómaiaknál rómaiabbak, itt vannak Romulus és Remus óta, a farkas tejéből nekik is jutott. Egyik későbbi Róma sem érdekli őket. Ők még abban az egymilliós városban élnek, amelyben hajnalban már meg lehetett

zavarodni a szekerek és kocsik zajától, dübörögtek, mint most az autók a Colosseum előtt, a bérházakban családok szorongtak a sötét szobákban, mint ahogy ma is még, ha valaki leugrott bevásárolni, jobban járt, ha a déli zárás előtt ért a piacra, mint ahogy ma is még, téblábolok a zsebkendőnyi térre rakott asztalok közt, nem kell se füge, se szőlő, kinyújtom a mandarin felé a kezem, az árus bedob egy zacskóba hármat, legyint a pénzre, mit kezdjen egy euróval, egyem csak meg tízóraira, édes.

Egy évtized óta nem tudok fizetni egy-egy szem gyümölcsért sehol Olaszországban, egyszerűen kinevetnek, és megtoldják még eggyel.

És évtizedek óta nem tudok félni a legnagyobb tömegben sem, ha erre járok, mert a tömeg itt egy emberként mozdul és nyílik szét vagy zárul össze, soha, sehol nem éreztem ennyire a nép erejét, mint itt, köztársaságok, császárok, pápák, germánok, longobárdok, hunok és mussolinik jönnek és mennek, nojantri erősebb, tartja a vállán mindegyiket, amíg kedve van, aztán ledobja, a világ legkeresztényebb városa mélyen pogány, Jupiter soha, egyetlen pillanatra sem költözött ki innen, Augustus fórumán naponta megjelenik. A Vesták tüzeit, amikor kioltották, fellobbant itt, a Trasteverén már abban a pillanatban. Keresztet vetnek és Venushoz mondanak imát, aztán mégiscsak Marshoz, aztán Janusnak áldoznak és a lareseknek, ezer és ezer év óta, persze Venust Máriának mondják, Marsot Szent Antalnak, Janust Szent Jánosnak, a lareseket valamely kisebb szentnek.

Végigjárom a negyed ókeresztény templomait. Mind olyan, mintha az égben lebegne, kivéve a Santa Maria in Trasteverét, amely súlyosan valóságos, akár maga Róma.

Egyszer egy hétig csak korai keresztény templomokat jártam a városban, beültem egy-egy padba a San Marcóban vagy a Santa Maria Maggiorében, máskor a S. Stefanóban, előbb csak a kozmata burkolatokat figyeltem órákon át, aztán emeltem lassan fel a szemem az apszisig. Minden apszisnak más a fénye, az aranymozaikok attól függően szórják vissza az ég fényét, hogy hol van ablaksor, és hogy van-e valahol felülvilágító, így voltaképp nem a mozaikkészítő mesterek, hanem a tér határozza meg a hatást.

Már mindet bejártam, az összeset, a Laterántól a Trasteveréig és a Nomentana templomaiig, amikor – legutoljára – beléptem a San Cosma e Damianóba. Talán az apró belső kert fogott meg először, amelyre nem számít az ember a város közepén. A megemelt templomtérben – úgy tűnik – megérinthesi az ember az orvos szenteket; Kozma és Damján Krisztus két oldalán áll, a megváltó narancs és kék felhőkön gyalogol, talán a felhők, amelyek akár halak is lehetnének a felkelő nap narancsfényében a Földközi-tengerben, delfinek, akik a hátukra vették az embert, és ezért tűnik ennyire élőnek a kép, az összes többi mozaikon elérhetetlen messzeségben trónol a kimondhatatlan és felfoghatatlan, de itt már majdnem elérhető.

Mégis, amikor leülök, az isten ugyanúgy nincs sehol, mint ahogy a többi templomban sem.

Egyszer láttam álmomban. Isztambulban voltam, mezítláb, a cipőmet kerestem a városban mindenfelé, a város elvarázsolt, színek, szagok erdején kellett áttörnöm a kikötőig, ott kelmékbe bonyolódtam, indiai, finom anyagokba, a legfinomabbakba, amelyek érintése a bőrön könnyebb, mint a levegő, aztán beléptem egy elhagyatott épületbe, amelynek kapuja semmiben sem különbözött a

körben álló többi régi házétól. Bent puritán teremben találtam magam, az ablakok okker-arany színűre szűrték a kikötő fényeit. A terem egy pontján üres trón állt, vörös-narancs kelmékkel és szőnyegekkel bélelve, az isten trónja. Senki nem ült benne, senki, aki látható lett volna, de a jelenléte érezhető volt a kelmék közt, mint a hajnali erdő vagy a tenger illata, mint a szél simogatása az ember arcán, mint egy korty friss víz vagy mint olyasvalaki érintése, akit szeretünk. Valaki ült ott, és aki ott ült, jó volt.

Sem túl sokáig maradni, sem menni nem akartam, nem is lehetett.

Olyan puhán és természetesen kerültem ki az isten elől újra az utcára, hogy észre sem vettem.

Azóta, hogy tudom, milyen, legfeljebb azt tudom pontozni a templomokban, hogy melyik hasonlít arra a szentélynek csak bajosan nevezhető egyszerű isztambul szobára a leginkább.

Hogy a San Cosma e Damiano hasonlított volna rá, az túlzás. Talán csak a csöndje. És a narancs halfelhők a kelmékre, amelyekkel körülveszi magát. Mája gyönyörű fátylai. A nőbe burkolt férfi, mint Mária köpenyében és méhében Krisztus, az anyagban rabul eső ideál, a praktikumban, az anyagvilágban valamivé lévő purusa, forma. Isten nincs világ nélkül, a világ egyetlen porcikája sincs isten nélkül, Kozma és Damján nem szentebb, mint a bolond nő a sarokról, aki a macskákat vezényli, sem mint az oroszlán, amely vérének szaga még érzik a Colosseum földjén, sem mint az örült Mussolini, az ördög vacak bábuja, mert Mussolininek és ördögnek és Nérónak is kell lenni a teremtésben, nem csak szenteknek.

Kifelé megint Hermészt látom, itteni neve Mercurius, a kút körül ógyeleg, bokáján a szárnyak: mintha csak lepkék repkednék körül. Rám néz, mosolyog.

Soha, egyetlen isten kezét sem mertem megfogni Dionüszoszen kívül, most mégis kinyújtom a karom, felfelé fordított tenyérrel.

Elbóklászom vele a délutánt. A legközelebb még mindig ő van – már-már nem is isten, inkább az ikrem ő, a legjobb barátom, ha belépünk valahová, kettőnknek tárul ki a kapu, ha leülünk valahol, kettőnknek a széke csúszik hátra a hepehupás aszfalton, kettőt veszek mindig mindenből, egymás után két kávét iszom meg, és két pohár bort, az övé a hús, az enyém a kenyér, tudod, soha nem köszöntem meg, hogy mindig mellettem voltál, mondom neki, legyint.

A Sant'Anastasia voltaképp egy ottmaradt templom. Nincs benne semmi, de semmi különleges. Róma legjellegtelenebb temploma, még a Joachimnak és Annának szenteltnél is semmilyenebb. Talán csak az előtte lévő kis terecske számít valamit a kókadt leanderrel.

Ülünk ott a délutáni sápadt napfényben, bágyadtan, aztán Hermész fáradtan int a Trastevere egyik lépcsője irányába, messze, messze, amelyet megmásztunk már néhányszor, és ahol megtaláltuk az elhagyott házat, aztán visszafordultunk.

Ott, azokra a lépcsőkre írta fel valaki öles, félembernyi betűkkel: Ti amo, e non lo sai.

Szeretlek, és nem is tudod.

Roma. Amor.